

Dno dna

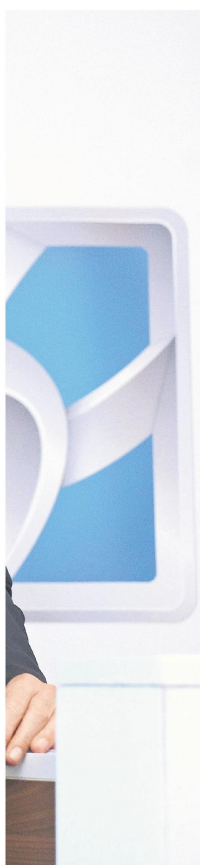

Muškarci na poziciji moći **i dalje štite jedni druge**, posebice kada su optuženi za seksualno nasilje prema ženama. Posljedica je to i patrijarhalne kontaminacije

Kad nasilnika ne kazniš drastično, poruka koju mu šalješ je – navali

Što otpremnina Bernardu Jakeliću, optuženom za seksualno uznemiravanje, govori o društvu

Bernard Jakelić

Više od deset žena optužilo ga je za seksualno uznemiravanje na radnom mjestu, u Hrvatskoj udruzi poslodavaca

za nultu stopu tolerancije prema nekorektnom ponašanju i komunikaciji na radnom mjestu te je s Jakelićem raskinuo radni odnos. Taj potez, međutim, dobio je novu dimenziju kad se doznalo da je Bernard Jakelić napustio HUP uz sporazumni prekid radnog odnosa i uz otpremninu. Kolika, to je poslovna tajna, ali na toj razini nije ga spriječilo da i dalje otvara škole i obavlja sve dužnosti. Ima i zamjenika, nepravomoćno osuđenog na deset mjeseci uvjetno zbog napada na lokalnog novinara.

Zgrožene žrtve

Hrvatska je usvojila sve zakone, deklaracije i konvencije koji se tiču seksualnog i drugih vrsta uznemiravanja, obiteljskog nasilja i neprihvatljivih ponašanja i ljudskih prava, ali u stvarnom životu mnoge od njih nisu zaživjele.

– Sklapanje sporazumnog raskida ugovora o radu s Jakelićem bilo je krajnje neetično sa stajališta zaštite ravnopravnosti spolova i posebice žrtava spolnog uznemiravanja – smatra Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, koja je na to i upozorila HUP u postupku koji je provela prema pritužbama žrtava. HUP je u povratnom očitovanju prihvatio sva upozorenja i preporuke pravobraniteljice osim preporučene revidiranja odluke o sporazumnom raskidu ugovora o radu, sugerirajući kako sporazumni raskid ugovora o radu otklanja bilo kakvu mogućnost povratka Bernarda Jakelića u HUP, odnosno onemogućava ga da tuži HUP. V. Ljubičić svojim je dopisom odbacila ovakvo obrazloženje upozoravajući HUP da svojom odlukom o sporazumnom raskidu ne poštuje ni žrtve ni načela ravnopravnosti spolova.

– Pokaže li se doista istinitim da je Jakeliću radni odnos prestao sporazumnim raskidom ugovora o radu, a da je povrh toga dobio i otpremninu, bez obzira na to o kojem je iznosu riječ, vidljivo je da se radi o postupanju kojim se faktički tolerira seksualno nasilje te izlazi u susret počinitelju tako da mu se omogućava da se elegantno povuče s funkcije, i to uz financijsku odštetu – misli Zdravka Sadžakov iz udruge B. a. b. e. Može se postaviti pitanje iz kojeg razloga HUP kao poslodavac nije

eventualno upotrijebio druge moguće jednostane načine prestanka ugovora o radu – redovitog otkaza uvjetovanog tzv. iskrivljenim ponašanjem radnika ili izvanrednog otkaza ugovora o radu koji se izriče radi tzv. osobito teške povrede iz radnog odnosa.

– Čak i ako poslodavac sumnja u istinitost optužbi, vidljivo je da sporazumni raskid ugovora uz otpremninu ne predstavlja prihvatljivo rješenje. Radi se o neprimjerenom postupanju koje se ne može opravdati navodnim zakonskim obvezama i kojim se obezvrjeđuje dostojanstvo žrtava i odašilje pogrešna poruka da je takvo ponašanje prihvatljivo, osobito od osoba na visokim položajima. Navedeno je odraz opće društvene klime i percepcije nasilja nad ženama koje se još uvijek u dosta slučajeva tek deklarativno osuđuje, dok u stvarnosti izostaju konkretne sankcije za počinitelje. Tek ostale vidjeti hoće li pravni sustav u ovom slučaju adekvatno reagirati, međutim, činjenica je da su ovakvim postupanjem poslodavca žrtve ponižene budući da je izostala jasna osuda nasilja – ističe Z. Sadžakov. Kod nas su, nažalost, mnoge stvari na formalnoj razini važne, korisne i potrebne, načelno smo toliko humani kad je riječ o ranjivim skupinama i nasilje definiramo kao nešto apsolutno neprihvatljivo, međutim tako je samo na riječima jer smo licemjerni – ocjenjuje psihologinja prof. Mirjana Nazor.

– Kad se objavi da je nasilnik u nekoj političkoj stranci ili drugoj organizaciji, izbacuje ga i time se operu ruke. To se čini na deklarativnoj razini kako bi se stvorio dojam da se pravda provodi, ali istinske brige zbog toga što se dogodilo i namjere da se to promjeni nema. Osobe koje se nadu u toj ulozi, a uglavnom je riječ o muškarcima na nekom položaju, uopće ne vide u čemu je pravi problem – kaže psihologinja. Muškarci su ti koji imaju moć u društvu i nasilje uvijek predstavlja zlorabu moći – upozorava Sanja Cesar iz CEST-ja.

– Počinitelji nasilja koriste baš tu svoju poziciju kako bi dodatno zastrašili žrtve i utjecali na okolinu. I u ovom slučaju kao razlog zbog kojeg to nisu prijavile ranije žrtve su navele napadačeve prijatelje prijateljstvom s osobama na pozicijama moći u tužiteljstvu, političkim strankama i državnim institucijama. Druga stvar je pitanje stigmatizacije. Seksualno nasilje okruženo je sramom i strahom. Žrtvama se ne vjeruje ili se umanjuje njihovo iskustvo. Zbog toga se žrtve zlostavljajući vrlo teško odlučuju na prijavu i traženje neke oblika sudske zaštite – opisuje

S. Cesar. Naše društvo ima visok stupanj tolerancije za ponašanja kao što je seksualno uznemiravanje, obiteljsko nasilje i općenito za rodno utemeljeno nasilje – svjesna je Višnja Ljubičić, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova.

– Slučaj Tomašević i slučaj Jakelić primjeri su s jedne strane lošeg i nedorečenog zakonodavnog okvira, a s druge nedostatka senzibiliziranja i edukacija sudaca/sutkinja i državnog odvjetništva. Muškarci na poziciji moći i dalje štite jedni druge, posebice kada su optuženi za seksualno nasilje prema ženama, ali i kad su optuženi za druge oblike rodno utemeljenog nasilja, a to im naši zakoni i praksa omogućavaju. Posljedica je to i znatne patrijarhalne kontaminacije stavova svih glavnih dionika u sustavu što je, naravno, utjecalo i na loše postavljen zakonodavni okvir koji s jedne strane pati od preroguliranosti, a s druge od nedorečenosti i neodređenosti – poručuje se iz Ureda pravobraniteljice. Zaštita od spolnog uznemiravanja u RH riješena je kroz više zakona i propisa: Zakon o ravnopravnosti spolova, Zakon o suzbijanju dis-

kriminacije, Zakon o radu, Kazneni zakon, Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja. Međutim, pokazalo se u praksi da ovakav zakonodavni okvir ne nudi dovoljnu razinu zaštite, i to iz više razloga. Prvo, više zakona i propisa sadrži istu ili vrlo sličnu definiciju spolnog uznemiravanja, dok su razine kažnjavanja i sankcioniranja štetnog ponašanja različite. Nadalje, objašnjavaju u Uredu pravobraniteljice, u nekim zakonima nisu jasno određeni ovlašteni tužitelji pa uglavnom izostaje učinkovito i odvraćajuće sankcioniranje počinitelja. I treće, pravosudna praksa nije rodno osjetljiva pa se posljednjo zakonice uglavnom tumači ili doslovno, bez razumijevanja duha određenog normativnog rješenja ili bez osiguranja potrebne zaštite žrtve, tako da nije rijedak slučaj da predmeti završe u korist počinitelja.

Visina sankcija

– Što se tiče obiteljskog nasilja i konkretno slučaja Tomašević, on je pokazatelj kako se kod nas zakoni i praksa mogu bez problema uskladiti, ali, nažalost, uglavnom na štetu žrtava, i to najčešće onda kada su za nasilje prema ženama optuženi muškarci na poziciji moći. S druge strane slučaj Tomašević i slučaj Jakelić jasno pokazuju kako je koruptivna moć pojedinih moćnika urezana u društveno tkivo puno dublje od pukog podmićivanja – kaže pravobraniteljica. Stoga upozorava kako već godinama pravosuđe na bezuvjetne zatvorske kazne osuđuje manje od deset posto ukupne brojke svih počinitelja obiteljskog nasilja, svi ostali osuđeni su relativno blagim novčanim kaznama, odnosno uvjetnim zatvorskim kaznama. Razlog za ovakvu blagu penalnu politiku, između ostalog, kroničan je nedostatak edukacije o rodno utemeljenom nasilju među sucima, državnim odvjetnicima, ali i zakonodavcima te kroničan deficit ranog stručnog i preventivnog rada. Ni posljednje zakonsko povećanje kaznenih i prekršajnih sankcija samo po sebi nužno ne mora dovesti do promjena. Jedno od ključnih, a zanemarenih pitanja je i problem visine sankcija koje su sudovi izrekli počiniteljima, odnosno primjena postojećih propisa. Pravobraniteljica već godinama ističe stajalište da počinitelje obiteljskog nasilja treba izložiti najstrožim kaznama, čime bi se slala puno jasnija društvena poruka o nultoj toleranciji na nasilje u obitelji, a počinitelje učinkovitije odvraćalo od ponovnog počinjenja nasilja.

Slučajevi Tomašević i Jakelić pokazuju da je koruptivna moć moćnika urezana u društveno tkivo puno dublje

VIŠNJA LJUBIČIĆ pravobraniteljica za ravnopravnost spolova

Kad se objavi da je nasilnik u političkoj stranci ili nekoj drugoj organizaciji, izbacuje ga i time operu ruke

MIRJANA NAZOR psihologinja

Piše Romana Kovačević Barišić

S

kandal s Bernardom Jakelićem, zamjenikom direktora Hrvatske udruge poslodavaca, izbio je u ožujku kad se doznalo da ga je više od deset članica HUP-a optužilo za seksualno uznemiravanje na radnom mjestu. Prijavile su ga pravobraniteljici za ravnopravnost spolova, koja je provela ispitni postupak. HUP se tada izjasnio